

ЗМІСТ

Переднє слово	3
На службі польських королів і європейських володарів	6
Напередодні пожежі	11
Жовті Води і Корсунь — триумф гетьмана	15
Битва під Пилявцями. II підготовка, перебіг, наслідки	21
Осада Збаража. Зборівська угода	27
Трагедія у Красному. Оборона Вінниці	32
Берестецька битва	36
Продовження війни у 1652 році. Битва під Батогом	42
Оборона Сучави. Жванецька битва	46
Переяславська рада і її наслідки. Продовження війни	52
Заключний період війни. Смерть гетьмана	58
Епілог	61

НА СЛУЖБІ ПОЛЬСЬКИХ КОРОЛІВ І ЄВРОПЕЙСЬКИХ ВОЛОДАРІВ

Того, хто хоч трохи цікавився історією козаччини, напевне, завжди дивувався браку інформації про її героїв. Надзвичайно мало дійшло до нас відомостей про людей, котрі творили історію України на зламі XVI—XVII сторіч. Про деяких з них маємо уривчасті дані, про інших записи хоч і збереглися, але несуть у собі масу протиріч. А стосовно деяких козацьких звитяжців, можна сказати, що пам'ять про них доніс лише народний фольклор. Не уник такої долі й гетьман Хмельницький. Хоча, задля справедливості, ми повинні погодитись з тим, що з-понад решти людей, котрі у ті часи воювали за волю України, тримали у руках полковницькі, отаманські перначі й гетьманські булави, образ Богдана Хмельницького, безумовно, найяскравіше висвітлений у працях сучасників і дослідників історичних подій більш пізніх епох. Його боротьбі присвячено велику кількість наукових робіт, трактатів, художніх творів і ліричної поезії. Але навіть після стількох досліджень і описів періоду життя гетьмана до 1648 року залишає надзвичайно багато неомовок, протиріч і білих плям. Досі науковці сперечаються навіть про дату народження майбутнього гетьмана, про його походження, походження його батьків. Однак залишимо такі суперечки, адже нас насамперед цікавлять бойові походи Богдана Хмельницького.

Найвірогідніше, і у цьому погоджуються майже всі історіографи гетьмана, його бойове життя почалося у 1615—1620 роках. Принаймні перша з відомих згадок про участь Богдана Хмельницького у битвах пов'язана з датою 17 (у декотрих джерелах 20) вересня 1620 року. Саме тоді розпочалася трагічна для Речі Посполитої Цецорська битва. Вона відбулася, як можна зрозуміти з назви, поблизу невеличкого селища Цецора, розташованого біля міста Ясси, тодішньої столиці господарів Молдови. Польське військо, в складі якого знаходився і невеликий регімент козацького реєстрового воїнства, вирушило на допомогу молдавському господарю Гаспару Граціані у війні проти турків. Молдова, котра перебувала під протекцією Високої Порти, боролася зі своїм турецьким сюзереном й покладалася у цій боротьбі на Річ Посполиту. На початку вересня великий коронний гетьман Станіслав Жолкевський на чолі кварцяного війська і шляхетного посполитого рушення вирушив до Молдови, переправився через Дністер і в районі міста Ясси з'єднався з Граціані, полк